kaitseks" tegevusse. — 24. II. 1918 kell 1/211 hommikul marsivad Saksa väe-osad Tartu ja linnavalitsus peab lahkuma, aset andes okupatsioonivõimude poolt maksmapandud korrale: „Liivi- ja Eestimaa valitsemiskorra" § 32 p. 1. tühistab Vene linnaseaduse maksvuse, p. 2. põhjal on linna-omavalitsus kaotatud (aufgelöst) ja tema asemele asub linnavalitsuse-nõukogu (Stadtverwaltungsrat). Sinna etteotsa asub Saksa sõjavõimude poolt linnapealik, kelle juures teotseb nõuandva asutisena nimetatud linnavalitsusenõukogu, mille moodustas sama linnapealik kohalikest elanikest. Selle moodustamiseks kutsusid okupatsioonivõimud Tartus 26. II. 1918. a. endise tsaari-aegse tsensusliku 1914. a. valitud linnavolikogu kokku, mis valis linnavalitsuse-nõukogu ehk -ameti. 13. IV. 1918. a. nimetati ta magistraadiks. Linna-ametisse valituid võis linnapealik igal ajal tagandada; kõik linnavalitsuse ülesanded olid mitte linna-ameti, vaid linnapealiku juhtida, kes samuti oli linna esindajaks kõigis asjus.

See kord maksis Tartus kuni 21. XI. 1918. a., mil taas ametisse astusid augustikuul 1917. a. valitud linnavolikogu ja linnavalitsus. Töötanud kuni 20. XII 1918. a., olid nad sunnitud lahkuma enamlaste sissetungimisel. Peale enamlaste väljalöömist Tartust asusid nad kohe jälle tööle; esimene istung oli 19. I. 1919. a. mis ajast Tartu linna-omavalitsus ka takistamata oma ülesandeid täidab revolutsiooni ajal sündinud ja meie oma seadusandluse poolt omaks tunnistatud demokraatliku omavalitsuse alusel.

Nagu juba tähendatud, oli 1917. a. valitud ja 1919. a. uuesti ametisse astunud Tartu linnavalitsuse aluseks Vene Ajutise Valitsuse linnavolinikkude valimisseadus 15. IV. 1917. a. (Seadl. ja valits. korr. kogu, nr. 95, art. 529), 1917. a. 9. VI. ja 19. X. seadustega muudetud 1892. a. linnaseadus ning s. a. 29. IX. linnade sissetulekute ja väljaminekute seadus. Neis seadusis on meie oma seadusandlus mõned muudatused teinud, kuid need muudatused ei puuduta tähendatud seaduses väljendatud põhimõtteid ega ka omavalitsuse-asutiste struktuuri. 1917. a. 15. IV. seaduse järele võisid linnavolinikkude valimistest osa võtta kõik kodanikud, kes 20 aastat vanad, kui nad valimisnimekirjade kokkuseadmise aja selles linnas elasid, või kui neil oli linnas kodune sissesead, või kui nad seal teenistuses, või kui neil oli mingi muu linnaga ühenduses seisev kindel amet. Sõjaväe-teenistuses seisvad kodanikud võtsid valimistest osa üldisel alusel. Valimistest ei võinud osa võtta miilits, mungad ega seaduses ettenähtud korras nõrgameelseks ja kurttummaks tunnustatud. Valimistest osavõtmise õiguse teatavate tähtaegadeni kaotasid mõned liigid kohtu poolt karistatud isikuid. Valida võidi mitte ainult isikuid, kellel valimistest osavõtmise õigus, vaid ka kõiki muid isikuid, kuigi nad linnas ei asunud ega neil seal kodust sisseseadu, teenistust ega ametit ei olnud, kuid kes vastasid muudele valimistest osavõtmiseks määratud tingimustele. Valijate-nimekiri seati kokku ja avaldati linnavalitsuse poolt. Valimisi toimetati ühel pühapäeval linnavolikogu otsusel. Valimistel ei võinud kellelgi üle ühe hääle olla. Valimised olid seatud proportsionaalsuse-põhimõttele: valiti nimekirjade järele. Valimised olid salajased: ümbrikesse pandud valimissedelite äraandmise teel. Kõik protestid ja kaebused nimekirjade kokkuseadmise ja valimiste asjus allusid kohtuile (kuni Senatini) administratiiv-kohtu korras. Valimistel Tartus esinesid ja said kohti volikogus järgmised nimekirjad: Eesti rahvaerakond (14 k.), venelased (4 k.), sakslased (7 k.), juudid (1 k.), soldatite ja tööliste nõukogu ja sotsial. blokk (29 k.), parteita valijad (4 k.), parteita demokraat. ja sotsial. blokk (1 k.) — kokku 60 esindajat. Esimene volikogu oli valitud kuni 1. I. 1919. a.

Tartu, lk. 463